

УДК 351/354

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2020.1.4>**Іван СЕРВЕЦЬКИЙ**

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри національної безпеки України, Міжрегіональна Академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039

Ivan SERVETSKY

Doctor of Law, Associate Professor, Professor of department of National Security, Interregional Academy of Personnel Management, 2 Frometivska str., Kyiv, Ukraine, 03039

**РОЗВІДУВАЛЬНІ ОРГАНИ: ЇХ РОЛЬ І МІСЦЕ
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ****INTELLIGENCE BODIES: THEIR ROLE AND PLACE
IN ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE**

Сьогодні на розвідку покладаються важливі завдання у протидії як зовнішнім, так і внутрішнім супротивникам держави. Тому діяльність розвідувальних органів України перебуває під прискіпливою увагою наших громадян, які шукають нові підходи щодо її удосконалення на нових засадах державотворення.

***Метою** статті є аналіз специфіки діяльності функціонування розвідувальних органів України, їх роль і місце у забезпеченні національної безпеки України.*

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань, а саме: становлення та розвиток розвідувальних органів України; встановлення партнерських стосунків між розвідками демократичних країн; утвердження принципів конфіденційності та ефективності; формування ефективного спеціального органу, здатного попереджувати та локалізувати існуючі ризики та виклики сучасного світу.

***Наукова новизна.** У статті розглядаються складні питання становлення та розвитку спеціальної розвідувальної діяльності, правові засади розвідувальної діяльності й взаємозв'язку з громадським суспільством та органами влади на нових демократичних засадах, партнерства та взаєморозуміння.*

***Як висновок,** у статті проаналізовані правові норми, якими регулюються взаємовідносини між громадянами та розвідувальними органами з метою виявлення та утвердження цивілізованих партнерських взаємовідносин на підставі дотримання та поваги до норм міжнародного права. Розвідувальні служби також здійснюють функцію обміну інформацією з різними міжнародними партнерами*

***Ключові слова:** розвідка, забезпечення національної безпеки, міжнародне співробітництво.*

Today, intelligence is entrusted with important tasks in counteracting both external and internal opponents of the state. Therefore, the activities of the intelligence agencies of Ukraine are under the scrutiny of our citizens, who are looking for new approaches to its improvement on new principles of state formation.

The purpose of the article is to analyze the specifics of the functioning of the intelligence agencies of Ukraine, their role and place in ensuring the national security of Ukraine.

Realization of the set purpose provides the decision of a number of tasks, namely: formation and development of intelligence bodies of Ukraine; establishing partnerships between the intelligence services of democratic countries; approval of the principles of confidentiality and efficiency; formation of an effective special body capable of preventing and localizing the existing risks and challenges of the modern world.

The article also addresses the complex issues of the formation and development of special intelligence activities, the legal basis of intelligence activities and the relationship with civil society and government on a new democratic basis, partnership and mutual understanding.

The article also analyzes the legal norms that regulate the relationship between citizens and intelligence agencies in order to identify and establish a civilized partnership on the basis of compliance with and respect for international law. Intelligence services in their activities also perform the function of exchanging information with various international partners

***Key words:** intelligence, national security, international cooperation.*

Актуальність проблеми. Сучасний стан розвитку українського суспільства вимагає посилення розвідувальної діяльності, що забезпечує захист національної безпеки, територіальної цілісності, недоторканості громадян та сприяє утвердженню принципів соціальної справедливості у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що наукові дослідження, спрямовані на вирішення проблеми національної безпеки шляхом удосконалення розвідувальної діяльності спеціальних служб. Науковим дослідженням питань правового регулювання організації та функціону-

вання розвідки займалися такі науковці як: В. В. Богуцький, Є. І. Григоренко, С. Мельник, В. Г. Пилипчук, В. В. Прошаєв, М. М. Тищенко, В. Д. Фірсов та інші. Ними досліджуються питання формування правового механізму функціонування розвідувальних органів в умовах проведення в бойових діях на сході нашої країни, активізації агресивної політики з боку РФ та її спеціальних служб. Так, Пик С. видав статтю «Розвідувальна діяльність у сучасному світі та її пріоритети» (Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». 2013. Вип. 32. С. 70–76).

Тищенко М. М., Богуцький В. В., Григоренко Є. І. видали монографію «Основи військового управління : навчальний посібник / за заг. ред. М. М. Тищенка. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Юрайт, 2017. 252 с.».

Метою статті є дослідження специфіки правового забезпечення діяльності розвідувальних органів, їх повноважень та функцій, направлених на удосконалення розвідувальної діяльності у забезпечення національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у забезпеченні національної безпеки України відіграють розвідувальні органи, на які відповідно до Законів України «Про національну безпеку України» [1], «Про службу зовнішньої розвідки» [2], покладені спеціальні завдання щодо забезпечення державної безпеки, виявлення внутрішніх й зовнішніх загроз, захист суверенітету, територіальної цілісності і конституційного ладу та інших життєво важливих інтересів національної безпеки. Крім того, на розвідувальні органи покладено захист, оборонно-промислового комплексу України та захист національних інтересів України від внутрішніх і зовнішніх загроз [3].

Розвідка – організаційно-функціональне поєднання визначених цим Законом розвідувальних органів та діяльності, яку вони здійснюють самостійно, або у взаємодії між собою та з іншими суб'єктами розвідувального співтовариства з метою забезпечення національної безпеки і оборони України.

Розвідка, або розвідувальні служби, складається з державних установ, які збирають, аналізують і поширюють інформацію, пов'язану з загрозами національній безпеці.

Розвідувальні органи, як суб'єкти забезпечення національної безпеки і оборони України, беруть участь у формуванні й реалізації державної політики з питань національної безпеки і оборони у визначених законодавством сферах. Відповідно до ст. 5. Закону України «Про розвідку» вказано, що до розвідувальних органів належать [4]:

– Служба зовнішньої розвідки України [2];
– розвідувальний орган Міністерства оборони України [3];

– розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону [5].

Здійснення розвідувальної діяльності іншими, ніж визначені в цій статті, державними установами, організаціями будь-якої форми власності або фізичними особами органами, військовими формуваннями, підприємствами, забороняється [4]. Завдання, що призвані виконувати розвідувальні служби, виконує широке коло організацій, таких як військова розвідка [3], поліцейські розвідувальні органи [6], зовнішня і внутрішня розвідка їх сили та засоби [7].

Розвідка також включає в себе ті установи, яким доручено розслідування фінансування тероризму та запобігання відмиванню грошей на національному та міжнародному рівнях [4].

Відповідно ст. 2 чітко визначені завдання розвідки, а саме:

– своєчасне забезпечення споживачів розвідувальною інформацією;

– сприяння реалізації національних інтересів України;

– протидія зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах [4].

На думку С. Мельника необхідно конкретизувати та розширити спектр завдань, а саме: 1) протидія зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах; 2) сприяння реалізації національних інтересів України; 3) своєчасне забезпечення споживачів, визначених цим Законом, розвідувальною інформацією; 4) інформаційне супроводження реалізації зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності України, спрямованої на забезпечення її національних інтересів і безпеки; 5) отримання, аналіз та використання інформації для розробки й подальшої реалізації заходів щодо запобігання, усунення та нейтралізації загроз національній безпеці та обороноздатності України; 6) добування й аналіз інформації, необхідної для науково-технічного прогресу України [8].

Отже, розвідувальна діяльність – система розвідувальних заходів, що проводяться розвідувальними органами України для виконання покладених на ці органи завдань та здійснення визначених функцій. Крім того, розвідувальні органи України – державні органи, уповноважені здійснювати розвідувальну діяльність з метою захисту національних інтересів у сферах [1]:

Воєнна розвідка – сукупність заходів військового командування, штабів усіх ступенів, і дій військових сил, що здійснюються з метою добування розвідувальних даних держав ймовірного або дійсного противника.

Політична (зовнішня) розвідка – сукупність заходів, здійснюваних *розвідувальним співтовариством* держави, що спрямовані на добування відомостей про внутрішню та зовнішню політику та їх науково-технічний потенціал.

Економічна розвідка (промислове шпигунство) – вид зовнішньої розвідки, об'єктами якої є: промисловість, транспорт, торгівля, фінансова та грошова системи, екологія, природні ресурси тощо.

Зовнішня контррозвідка – вид зовнішньої розвідки, об'єктами якої є розвідувальні служби іноземних держав, добування відомостей про їх діяльність. Добування відомостей про міжнародні терористичні організації та про міжнародну організовану злочинність.

Такі загрози [1] національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у **сферах** національної безпеки і оборони, крім того, визначаються у **Стратегії національної безпеки України** [9], інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України [10], а затверджуються указами Президента України.

На розвідувальні органи, відповідно до ст. 6. Закону України «Про розвідку» покладені наступні функції:

- здійснювати здобування, аналітичне опрацювання, оброблення і надання у встановленому цим Законом порядку розвідувальної інформації її споживачам;

- проводити заходи з метою реалізації національних інтересів України, забезпечення безпеки та участі у формуванні і реалізації державної політики у визначених законом сферах, посилення обороноздатності держави, економічного й науково-технічного розвитку;

- виявляти та визначати ступінь зовнішніх загроз національній безпеці України, життю, здоров'ю її громадян та об'єктам державної власності за межами України, організувати і проводити спеціальні (активні) заходи щодо таких загроз та протидії іншій діяльності, яка становить зовнішню загрозу національній безпеці України;

- брати участь у забезпеченні безпечної функціонування установ України за кордоном;

- сприяти здійсненню контррозвідувального забезпечення закордонних дипломатичних установ України, безпеки співробітників цих установ та членів їхніх сімей у державі перебування, відряджених за кордон грома-

дян України, які обізнані у відомостях, що становлять державну таємницю, а також охороні державної таємниці в цих установах;

- брати участь у боротьбі з тероризмом, протидії розвідувально-підривної діяльності проти України, транснаціональній організованій злочинності та іншій злочинній діяльності, що становить зовнішню загрозу національній безпеці України;

- брати участь у заходах державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, зокрема з метою запобігання та протидії розповсюдженню зброї масового знищення і засобів її доставки, незаконному обігу товарів військового призначення та подвійного використання;

- забезпечувати власну безпеку,

- здійснювати співробітництво з компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями;

- здійснювати інші визначені законом функції з метою забезпечення національної безпеки України [4].

Уперше на законодавчому рівні дано поняття розвідувального співтовариства (ст. 4 закону) до складу якого входять:

- координаційний орган з питань розвідки;

- розвідувальні органи, які визначені Законом;

- оперативні підрозділи Центрального управління Служби безпеки України, що здійснюють контррозвідувальну діяльність, відповідно до цього Закону можуть проводити розвідувальні заходи з метою отримання інформації в інтересах контррозвідки;

- визначені Радою національної безпеки і оборони України інші складові сектору безпеки і оборони, що залучаються розвідувальними органами до виконання розвідувальних завдань та посилення розвідувальних спроможностей держави [4].

Більше того, координаційний орган з питань розвідки може утворюватися Президентом України, як постійно діючий допоміжний або інший визначений ст. 106 Конституції України «орган для сприяння реалізації повноважень Президента України» [11], у тому числі як Голови Ради національної безпеки і оборони України, забезпечення взаємодії, розвитку та координації спільної діяльності суб'єктів розвідувального співтовариства.

Положення про координаційний орган з питань розвідки та його персональний склад затверджуються Президентом України.

Рішення координаційного органу з питань розвідки, введені в дію актами Президента України, є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами розвідувального співтовариства [4].

Загальна координація діяльності суб'єктів розвідувального співтовариства здійснюється Радою національної безпеки і оборони України [10].

Отже, оперативні підрозділи Центрального управління Служби безпеки України [12], що здійснюють контррозвідувальну діяльність, відповідно до цього закону **можуть** проводити розвідувальні заходи з метою отримання інформації в інтересах контррозвідки.

Водночас, цим законом чітко визначено роль і місце СБУ, а саме:

- 1) протидію розвідувально-підривній діяльності проти України;
- 2) боротьбу з тероризмом;
- 3) контррозвідувальний захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, економічної та інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури;

- 4) охорону державної таємниці [12].

До того ж відповідно до ст 2 визначеними суб'єктами системи воєнної розвідки є:

- розвідувальний орган Міністерства оборони України, який є головним органом управління в системі воєнної розвідки і в межах повноважень та в порядку, визначених цим Законом та актами Президента України, координує діяльність суб'єктів воєнної розвідки й залучає зазначені в абзацах третьому – п'ятому цієї частини суб'єкти, а в особливий період – суб'єкти, зазначені в абзаці п'ятому цієї частини, та інші складові сил оборони до виконання покладених на нього завдань та здійснення визначених цим Законом функцій;

- органи військового управління, військові частини і розвідки Збройних Сил України, які в межах визначених законодавством повноважень здійснюють діяльність із метою розвідувального забезпечення застосування Збройних Сил України [4].

Отже, до повноважень СБУ не входить створення та функціонування підрозділів у воєнній сфері, а лише у взаємодії підрозділами МО під час проведення контррозвідувальних заходів [4]. Тобто, позбавлені функцій контролю у воєнній та економічній сферах і протидії у боротьбі з організованою злочинністю [4], що відповідає вимогам ЄС та НАТО.

Суб'єкти системи воєнної розвідки для виконання покладених на них завдань керуються та застосовують технічні засоби розвідки й реалізують інші повноваження в межах і порядку, визначених цим Законом, виданими на його виконання актами Президента України [11] та розвідувального органу Міністерства оборони України [3].

Для виконання вище зазначених завдань і функцій розвідувальні органи відповідно до ст. 12 закону мають право:

- організувати та проводити розвідувальні заходи;

- створювати структурні та територіальні підрозділи в межах загальної (граничної) чисельності та відповідно до визначеної Президентом України організаційної структури, а також заклади, підприємства, установи, організації;

- використовувати умовні наймування;

- відкривати та використовувати рахунки в національній та іноземній валютах у банках та інших фінансових установах;

- використовувати співробітників під прикриттям;

- утворювати, реорганізувати та ліквідувати структури прикриття, використовувати та відчужувати кошти та майно, набуті в результаті їхньої діяльності;

- виготовляти та використовувати засоби прикриття;

- здійснювати конфіденційне співробітництво з особами;

- здійснювати у визначеному законодавством України порядку контрольовані (під оперативним контролем) пересування осіб та переміщення предметів через державний кордон України;

- здійснювати опитування осіб, у тому числі з використанням технічних засобів реєстрації реакцій людини;

- використовувати на договірних засадах службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, а також за згодою окремих осіб – належні їм житлові та нежитлові приміщення, транспортні засоби та інше майно;

- здійснювати перевірку осіб у зв'язку з призначенням на посади в цих органах або залученням до конфіденційного співробітництва з ними, здійснювати оброблення персональних даних цих осіб та їхніх близьких родичів;

- здійснювати перевірку громадян України з числа співробітників під прикриттям та залучених до конфіденційного співробітництва осіб із метою надання їм доступу до конкретної секретної інформації та/або розвідувальної таємниці, ознайомлення з якою є необхідним для виконання цими органами покладених на них завдань, незалежно від наявності в таких громадян допуску до державної таємниці;

- здійснювати спеціальну обробку інформації з відкритих джерел, інформаційних систем, обліків, реєстрів, баз даних;

- вживати заходів із технічного, криптографічного захисту інформації та протидії технічним розвідкам;

- проводити обробку персональних даних співробітників розвідувальних органів та осіб, залучених до конфіденційного співробітництва, або кандидатів на проходження служби (роботи) в цих органах;

- на платній і безоплатній основі користуватися послугами експертів та консультантів, у тому числі фахівців інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності;

- створювати і використовувати інформаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи та оперативні обліки для забезпечення розвідувальної діяльності;

- виступати замовниками науково-дослідних, дослідно-конструкторських та інших робіт, зокрема з розроблення й виготовлення технічних засобів розвідки, озброєння, боєприпасів, військової та спеціальної техніки, необхідних для здійснення розвідувальної діяльності, спеціальних технічних засобів, проводити їх випробування та дослідну експлуатацію;

- створювати, закуповувати, програмувати, модернізувати, пристосовувати і застосовувати технічні засоби розвідки, озброєння, боєприпаси, військову та спеціальну техніку, спеціальні технічні засоби;

- отримувати у встановленому порядку інформацію від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності, в тому числі й шляхом безпосереднього доступу до їх інформаційних, довідкових систем, обліків, реєстрів, банків, баз даних тощо;

- залучати інші суб'єкти розвідувального співтовариства до виконання окремих розвідувальних завдань;

- видавати нормативно-правові та інші акти, які стосуються діяльності розвідувальних органів України, розробляти, погоджувати та подавати у встановленому законодавством порядку на розгляд проекти законів, підзаконних актів із цих питань;

- здійснювати управління об'єктами державної власності, що належать до сфери їх управління;

- мати відомчу символіку, відомчі заохочувальні відзнаки;

- здійснювати діяльність у видавничій справі;

- реалізовувати інші права, визначені законодавством України [4].

У результаті здійснення розвідувальної діяльності розвідники отримують інформацію – усні, зафіксовані на матеріальних

носіях (у тому числі у зразках виробів і речовин) чи відображені в електронному вигляді відомості або дані, які не є загальнодоступними або які неможливо отримати офіційним шляхом, про наміри, плани і дії іноземних держав, організацій та осіб чи про їхні потенційні можливості щодо реалізації таких намірів і планів, а також про процеси, події, обставини, технології, знання в інтересах національної безпеки і оборони України [4].

Для отримання розвідувальної інформації розвідувальні органи використовують сили, засоби, методи розвідки – співробітники розвідувальних органів та особи, залучені до конфіденційного співробітництва [4] з цими органами, органи військового управління розвідки та військові частини розвідки, підрозділи, підприємства, установи, організації, заклади, засоби та структури прикриття, будівлі, приміщення, транспортні засоби, інформаційні системи та бази даних, технічні засоби розвідки, озброєння, боєприпаси, військова та спеціальна техніка, спеціальні технічні засоби, інше майно, кошти в національній та іноземній валюті, які використовуються для здійснення розвідувальної діяльності або для організації чи забезпечення її здійснення, а також сили і засоби інших суб'єктів розвідувального співтовариства у випадках, визначених цим Законом, **спеціальні (активні) заходи** – розвідувальні заходи, спрямовані на сприяння реалізації національних інтересів України, протидію намірам, планам і діям, що створюють зовнішні загрози національній безпеці України [4].

Співробітник під прикриттям – співробітник кадрового складу, який виконує посадові (службові) обов'язки без розкриття інформації про його належність до розвідувального органу особам, яким в установленому порядку не надано доступу до такої інформації тощо [4].

Враховуючи особливий характер і повноваження розвідувальних служб, вони повинні бути об'єктом контролю, щоб гарантувати їхню підзвітність, дотримання встановлених правил, норм і положень, повагу до прав людини та міжнародних стандартів і контрольоване використання державних коштів.

Найбільш поширеними механізмами моніторингу розвідувальних служб є парламентські комітети і структури експертного контролю. Розвідувальні служби, як і будь-яка інша державна установа, зобов'язані поважати верховенство права і виступати в ролі слуги громадськості. Погоджуючись з думкою С. Мельника слід врахувати Рекомендацію Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1713 (2005) «Про демократичний нагляд за становищем у сфері

безпеки в державах членах НАТО». В якій йдеться про те, що: 1) функціонування спеціальних служб повинно бути засноване на ясному і належному законодавстві під наглядом судів; 2) кожен парламент повинен мати у своєму складі такий, що належним чином функціонує, спеціальний комітет. Мінімальною вимогою до його діяльності повинно бути здійснення нагляду за «послабленнями» спеціальним службам і відповідними бюджетними асигнуваннями; 3) умови застосування цими службами виняткових заходів повинні бути встановлені законом з передбаченням точних та чітких часових меж; 4) в жодному разі не допускається політизація розвідувальних служб, оскільки вони повинні бути в змозі об'єктивно, неупереджено і професійно звітувати перед політичними органами. Будь-які обмеження, які встановлюються щодо цивільних і політичних прав співробітників служб безпеки, повинні бути обумовлені законом; 5) Комітету Міністрів Ради Європи слід прийняти європейський кодекс етики спеціальних служб (аналогічний Європейському кодексу поліцейської етики, прийнятому Радою Європи); 6) збалансована рівновага між конфіденційністю і підзвітністю має підтримуватися певною мірою за допомогою принципу відкладеної транспарентності, який передбачає розсекречення конфіденційних матеріалів через певний період часу, що передбачено законом; 7) парламент повинен регулярно отримувати інформацію про загальну політику щодо спецслужб [4].

Крім того, такий контроль повинен включати в себе детальний прогноз, постійний моніторинг і фактичний аналіз, а також оцінки та розслідування. Контроль здійснюється керівниками розвідувальних служб, посадовими особами виконавчої влади, членами судових органів і парламенту, незалежними інститутами омбудсменів, аудиторськими установами, спеціалізованими контролюючими органами, журналістами та представниками громадянського суспільства [4].

Основним завданням контролю є забезпечення відповідальності розвідувальних служб щодо їх стратегій і дій з точки зору законності, цілеспрямованості, ефективності та економічності. Ефективний контроль розвідки вимагає не тільки скоординованої діяльності декількох державних органів, а й активного аналізу дій уряду з боку представників громадянського суспільства і засобів масової інформації [1; 4; 7; 11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На державному рівні органи влади та державні інституції, зобов'язані ство-

рити найбільш ефективно сприяння розвідувальним службам при виконанні ними своїх повноважень та забезпечити дієвий парламентський контроль за діяльністю розвідувальних служб із залучення широкого кола членів громадянського суспільства.

На законодавчому рівні чітко визначені система, структура, завдання та повноваження розвідувальних органів, які здійснюють розвідувальну діяльність у межах закону та відповідно встановлених функцій.

Дано поняття розвідувального співтовариства і межі їх повноважень та відповідальність під час проведення розвідувальних заходів.

Вперше на законодавчому рівні визначено поняття розвідувального співтовариства та визначене коло розвідувального співтовариства, які можуть залучатись до виконання розвідувальних завдань.

Також, цей закон спонукає нас для подальшого визначення системи контррозвідувальних органів. На нашу думку, окрім СБУ, до контррозвідувальних органів слід внести: УДО, служби внутрішньої безпеки усіх правоохоронних органів, які є суб'єктом оперативно – розшукової діяльності тощо.

Нарешті це дає можливість унормувати та наділити відповідним правом здійснювати розшукову діяльність наступними правоохоронними органами: поліцією тощо. З чіткою вказівкою їх повноважень здійснення розшукових заходів та проведення (негласного) розслідування, закріпленого на законодавчому рівні.

Отже, така система розвідувальних, контррозвідувальних органів та розшукових підрозділів спонукає нас до розроблення та прийняття єдиного загального законодавчого акту про **«спеціальну Державну розвідувальну, контррозвідувальну та розшукову діяльність»** зазначені державними структур та здійснення приватної детективної діяльності в Україні.

Розвідувальні служби, на наш погляд, повинні мати спеціальні повноваження, якими вони повинні наділитися при забезпеченні чітких процедур отримання дозволів, на кшталт, збирати інформацію, отримати право перехоплювати повідомлення, проводити негласне спостереження, використовувати джерела інформації, заходити на територію приватної власності як гласно, так і негласно на підставі спеціальних розвідувальних процедур та правил.

Таким чином, законодавець зробив перший крок щодо унормування спеціальної діяльності розвідувальних органів України, які мають право здійснювати розвідувальну діяльність, направлену на забезпечення протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Література:

1. Про національну безпеку України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про Службу зовнішньої розвідки України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 8. Ст. 94.
3. Про оборону України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.
4. Про розвідку : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 86, Ст. 2761.
5. Про Державну прикордонну службу України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
6. Про Національну поліцію : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
7. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.
8. Мельник С.І. Правові засади організації та функціонування розвідки: деякі напрями вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 110.
9. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини – безпека країни : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. *Офіційний вісник Президента України*. 2020. № 19. Ст. 926.
10. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
11. Конституція України. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. 376 с.
12. Про Службу безпеки України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

References:

1. (2018). Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 31. St. 241. [in Ukrainian]
2. (2006). Pro Sluzhbu zovnishnoi rozvidky Ukrainy. Zakon Ukrainy [On the Foreign Intelligence Service of Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 8. St. 94. [in Ukrainian]
3. (1992). Pro oboronu Ukrainy. Zakon Ukrainy [On Defense of Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 9. St. 106. [in Ukrainian]
4. (2020). Pro rozvidku. Zakon Ukrainy [About intelligence: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 86. St. 2761. [in Ukrainian]
5. (2003). Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy. Zakon Ukrainy [On the State Border Guard Service of Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 27. St. 208. [in Ukrainian]
6. (2015). Pro Natsionalnu politsiiu : Zakon Ukrainy [About the National Police: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 40-41. St. 379. [in Ukrainian]
7. (1992). Pro operatyvno-rozshukovu diialnist : Zakon Ukrainy [On operative-search activity: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 22. St. 303. [in Ukrainian]
8. Melnyk, S.I. (2021). Pravovi zasady orhanizatsii ta funktsionuvannia rozvidky: deiaki napriamy vdoskonalennia [Legal bases of organization and functioning of intelligence: some directions of improvement]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. № 2. S. 110. [in Ukrainian]
9. (2020). Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Bezpeka liudyny – bezpeka krainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku № 392/2020 [National Security Strategy of Ukraine. Human security – national security: Decree of the President of Ukraine of September 14, 2020 № 392/2020]. *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy*. № 19. St. 926. [in Ukrainian]
10. (1998). Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy : Zakon Ukrainy [On the National Security and Defense Council of Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 3. St. 237. [in Ukrainian]
11. (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Kyiv : Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. 376 s. [in Ukrainian]
12. (1992). Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy [About the Security Service of Ukraine: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 27. St. 382. [in Ukrainian]